

2021

SANSKRIT — GENERAL

First Paper

Full Marks : 100

The figures in the margin indicate full marks.

*Candidates are required to give their answers in their own words
as far as practicable.*

Course – I

(Marks : 50)

Unit - I

(Marks : 15)

1. (a) Define and illustrate **any three** of the following metres :

3×3

निम्नलिखित ये-कोनो तिनाटि छन्देर उदाहरणसह लक्षण लेखोः

इन्द्रवज्ञा, मन्दाक्रान्ता, रुचिरा, हरिणी, द्रुतविलम्बितम्, मालिनी।

- (b) Scan and name the metres in **any two** of the following :

3×2

निम्नलिखित ये-कोनो दुटि पञ्चक्षिरं गणविभागपूर्वक छन्द निर्णय करोः

(i) भवन्ति नम्रास्तरवः फलागमैः।

(ii) सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यम्।

(iii) सा निन्दन्ती स्वानि भाग्यानि बाला।

(iv) या सृष्टिः स्नष्टुराद्या वहति विधिहृतं या हविर्या च होत्री।

Unit - II

(Marks : 10)

2. (a) Decline **any three** of the following :

1×3

निम्नलिखित ये-कोनो तिनाटि-र शब्दरूप लेखोः

(i) साधु in षष्ठी एकवचन

(ii) नदी in द्वितीया बहुवचन

(iii) चतुर् in चतुर्थी प्रथमा

(iv) युष्मद् in प्रथमा बहुवचन

Please Turn Over

- (v) लता in तृतीया एकवचन
 (vi) वारि in प्रथमा बहुवचन।
- (b) Conjugate **any three** of the following : 1×3
 निम्नलिखित ये-कोनो तिनिटि'र धातुरूप लेखो :
- (i) गम् in विधिलिङ्क् 3rd person singular.
 - (ii) सेव् in लट् 3rd person plural.
 - (iii) भू in लृट् 1st person singular.
 - (iv) पठ् in लोट् 2nd person singular.
 - (v) दा in लट् 1st person plural.
 - (vi) हन् in लोट् 2nd person singular.
- (c) Correct the errors and rewrite in **any four** of the following sentences : 1×4
 निम्नलिखित ये-कोनो चाराटि बाक्येर अम संशोधन करে पुनराय लेखो :
- (i) भगवानस्य अपारः महिमा।
 - (ii) मे मनसि सुखं नास्ति।
 - (iii) गृहे वालकः अधिशेते।
 - (iv) प्राते भगवन्तं स्मर।
 - (v) राजा प्रजाः शासति।
 - (vi) दिवायां किं करोषि।
 - (vii) नकते दधि न भक्षणीयम्।

Unit - III
(Marks : 25)

3. Discuss the appropriateness of the title of the drama Svapnavāsavadattam. 10
 स्वप्नवासवदत्तम् नाट्केर नामकरणेर सार्थकता आलोचना कরो।
Or, अथवा
 Compare the characters of Vāsavadattā and Padmāvatī. 10
 वासवदत्ता ओ पद्मावती'र चरित्रेर तुलनामूलक बिबरण दाओ।
4. Translate into Bengali *or* English **any one** of the following verses : 5×1
 निम्नलिखित ये-कोनो एकटि श्लोक बাংलाय अथवा इংরেজিতে अनुवाद कরो।
- (a) परिहरतु भवान् नृपापवादं न परुषमाश्रमवासिषु प्रयोज्यम्।
 नगरपरिभवान् विमोक्षमेते वनमधिगम्य मनस्विनो वसन्ति।

- (b) सुखमर्थो भवेद् दातुं सुखं प्राणः सुखं तपः।
सुखमन्यद् भवेत् सर्वं दुःखं न्यासस्य रक्षणम्॥
5. Explain with reference to the context *any one* of the following : 6×1
নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির মধ্যে যে-কোনো একটি-র সপ্তসঙ্গ ব্যাখ্যা করোঃ
 (a) कालक्रमेण जगतः परिवर्तमाना
चक्रारपञ्चक्तिरिव गच्छति भाग्यपञ्चक्तिः।
 (b) प्रद्वेषो बहुमानो वा संकल्पादुपजायते।
भर्तृदाराभिलाषित्वादस्यां मे महती स्वता॥
6. Answer *any two* of the following questions : 2×2
নীচের যে-কোনো দুটি প্রশ্নের উত্তর দাওঃ
 (a) Name any two dramas of Bhāsa based on the *Mahābhārata*.
ভাস রচিত মহাভারতভিত্তিক দুটি নাট্যকৃতির নাম লেখো।
 (b) Who was ‘মহাসেন’? Why he was called ‘মহাসেন’?
‘মহাসেন’ কে? তাঁকে কেন ‘মহাসেন’ বলা হত?
 (c) What is the name of Udayana’s Lyre? How did he get it back?
উদয়নের বীণার নাম কী? তিনি কীভাবে সোটি ফিরে পেয়েছিলেন?
 (d) How many acts are there in Svapnavāsavadattam?
‘স্বপ্নবাসবদত্তম’ নাটকে কয়টি অঙ্ক বিদ্যমান?

Course – II**(Marks : 50)****Unit - I****(Marks : 10)**

7. (a) Who was Śukanāsa? Who is advised by him? Narrate the essence of this advice according to your text. 1+1+8
শুকনাস কে ছিলেন? তিনি কাকে উপদেশ দিয়েছিলেন? পাঠ্যাংশ অনুসারে সেই উপদেশের সারমর্ম বিবৃত করো।

Or, অথবা

- (b) Translate *any two* of the following passages into Bengali *or* English : 5×2
নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদগুলির মধ্যে যে-কোনো দুটি-র বাংলায় অথবা ইংরেজিতে অনুবাদ করোঃ
 (i) सर्वथा तमभिनन्दन्ति, तमालपन्ति, तं पाश्वे कुर्वन्ति, तं संवर्धयन्ति, तेन सह सुखमवतिष्ठन्ते, तस्मै ददाति, तं मित्रतामुपनयन्ति, तस्य वचनं शृण्वन्ति।

- (ii) मिथ्यामाहात्म्य-गर्व-निभराश्च न प्रणमन्ति देवताम्यः। न पूजयन्ति द्विजातीन्। न मानयन्ति मान्यान्। नार्चयन्त्यर्चनीयान्। नाभिवादयन्त्यभिवादनार्हान्।
- (iii) दूधतं विनोद इति, परदाराभिगमनं वैदग्ध्यमिति, मृगया श्रम इति, पानं विलास इति, प्रमत्तता रौर्यमिति, खदारपरित्यागः अव्यसनितेति, गुरुवचनावधीरणमपरप्रणेयत्वमिति... मन्यते।

Unit - II

(Marks : 20)

8. (a) Account for the case- endings in *any two* of the following underlined words : 2×2
नीचेर रेखाक्रित ये-कोनो दूषि पदेर कारक ओ बिभक्ति निर्णय करोः :
- (i) कमिषु कालिदासः श्रेष्ठः।
 - (ii) वपुष्मा चतुर्भुजः।
 - (iii) मया चक्रः दृष्टः।
 - (iv) मोदकाः बल्लेभ्यो रोचन्ते।
- (b) Frame sentences to illustrate *any two* of the following : 2×2
निम्नलिखित ये-कोनो दूषि-र वाक्ये प्रयोग करोः :
तादर्थे चतुर्थी, वर्तमाने षष्ठी, अवच्छेदे सप्तमी, हेतौ पञ्चमी।
- (c) Correct the errors and rewrite in *any four* of the following : 1×4
निम्नलिखित ये-कोनो चाराति वाक्येर उमसंशोधन करे पुनराय लेखोः :
- (i) दरिद्रं वस्त्रं देहि।
 - (ii) मम अर्थस्य प्रयोजनं नास्ति।
 - (iii) दीनस्य प्रति दया कर्तव्या।
 - (iv) गृहस्य परितः उद्यानम्।
 - (v) देवं नमः।
 - (vi) सवेगेन धावति अश्वः।
- (d) Join in Sandhi in *any four* of the following : 1×4
नीचेर ये-कोनो चाराति-र सन्धि करोः :
- | | | |
|------------------|----------------|-------------------|
| (i) निः + रोगः | (ii) यदि + अपि | (iii) हसन् + चलति |
| (iv) अनु + एषणम् | (v) अव + एहि | (vi) मुनी + एतौ |
- (e) Disjoin the Sandhi in *any four* of the following : 1×4
निम्नलिखित ये-कोनो चाराति-र सन्धिविच्छेद करोः :
- (i) महर्षिः, (ii) नाविकः, (iii) दिगन्तः, (iv) पित्रादेशः, (v) चक्षुरोगः, (vi) शयनम्।

Unit - III**(Marks : 20)**

- 9.** Translate into Sanskrit *any one* of the following : 10×1

নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি অনুচ্ছেদের সংস্কৃত অনুবাদ করো :

- (a) Do not look down upon the poor. Help them by all means. God will help you. God loves him who loves people. If you serve for them, you will worship your God.

দরিদ্র মানুষকে অবজ্ঞা করো না। তাদের সর্বপ্রকারে সাহায্য করো। ঈশ্বর তোমাকে সাহায্য করবেন। যদি তুমি তাদের জন্য কাজ করো তবে তা হবে তোমার ঈশ্বর-পূজা।

- (b) King Uttānapāda had two wives Sunīti and Suruci. Suruci was younger and the king loved her very much. Sunīti's son was Dhruva. One day when the king was caressing Uttama, the son of Suruci, Dhruva came. The king ignored Dhruva.

রাজা উত্তানপাদের সুনীতি ও সুরুচি নামে দুটি পত্নী ছিলেন। সুরুচি ছিলেন কনিষ্ঠা এবং রাজা তাঁকে খুব ভালোবাসতেন। সুনীতির পুত্র ধ্রুব। একদিন রাজা যখন সুরুচির পুত্র উত্তমকে আদর করছিলেন, তখন ধ্রুব এল। রাজা ধ্রুবকে উপেক্ষা করলেন।

- 10.** Read the passage below and answer the questions in Sanskrit (in Devanāgarī script only) :

নৌচের অনুচ্ছেদটি পড়ে এবং দেবনাগরী হরফে সংস্কৃত ভাষায় প্রশাঙ্গিলির উত্তর দাও :

উত্তীর্ণঃ সায়কালঃ। জনশূন্যং বিস্তীর্ণ প্রান্তরম্। সর্বা দিক্ আচ্ছন্না। তত্র অসহায়া একা স্ত্রী। সহসা কঠিচদ্ গম্ভীর কণ্ঠস্বরঃ শ্রুতঃ “তিষ্ঠ” ইতি। প্রবিশতি ভীষণদর্শনঃ কশচন দস্যুঃ। ভয়হীনা সা নারী দস্যুং বদতি স্ম—পিতঃ তব জামাতুঃ সমীপং গচ্ছামি। মার্গ ন জানামি। সঙ্গি঵িহীনাং মাং কৃপযা তত্র নয় ইতি। দস্যুরপি স্ববৃত্তি বিস্মৃতবান। সা তাং কিযদ্দূরম্ অনু গচ্ছতি। দস্যুঃ প্রত্যাগচ্ছত্ নবরূপেণ, দস্যুবৃত্তিস্তেন পরিত্যক্তা। লব্ধং চ পুনর্জন্ম। সা রমণী খলু সর্বেষাং জননী সারদা। সৈব তদা জয়রামবাটীতঃ দক্ষিণেশ্বরং শ্রীরামকৃষ্ণসমীপং গচ্ছতি স্ম।

- (a) কা সা নারী? কশচ তস্যাঃ পতিঃ?: 1+1
- (b) দস্যুসমীপং তস্যাঃ কঃ অনুরোধঃ?: 2
- (c) রমণী কথং কৃতঃ কৃত্র আগচ্ছতি স্ম?: 3
- (d) কিমকরোদ দস্যুঃ?: 2
- (e) অত্র অনুচ্ছেদে প্রসিদ্ধস্য স্থানদ্বয়স্য উল্লেখোৎস্থি। তদ নামদ্বয়ং লিখ্যতাম। 1